

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2021.2.1.5>

ETNODIZAJN UKRAIŃSKI W STRUKTURZE SZKOŁY NAUKOWEJ

*Alla Dyachenko**kandydat nauk pedagogicznych,**docent Katedry Wzornictwa Przemysłowego i Technologii Komputerowych,**Kijowskiej Państwowej Akademii Sztuki Użytkowej i Projektowania imienia Mychajła Bojczuka**ORCID ID: 0000-0003-4496-5931**e-mail: diachenko.alla@ya.ru*

Adnotacja. W artykule autor opracowuje badania naukowe dotyczące metodologii opierającej się na bioenergetycznym i geograficznym determinizmie (socjobiologiczne rozumienie grupy etnicznej) i podkreślonej w koncepcji L. Gumilowa, w której grupy etniczne działają jako zjawisko naturalne i biologiczne. Aby wyjaśnić podstawy metodologiczne podejścia środowiskowego (inwironmentalnego) do nauczania etnodizajnu, uwzględniono badania teoretyczne W. Wernadskiego dotyczące cech rozwoju „żywej materii” ludzkiego ciała. Zastosowanie metody społeczno-kulturowej przyczyniło się do analizy etnodizajnu jako syntezy etnomistycznych tradycji i twórczości artystycznej i projektowej; systemowo-strukturalne – badanie etnodizajnu jako dziedziny działalności projektowej, badanie miejsca etnodizajnu w systemie szkoły naukowej; metoda analizy stylistycznej – świadomość organizacji kompozycyjnej formy produktu projektowego. Badania mają na celu wyjaśnienie istoty pojęcia „etnodizajn”; tworzenie struktury autorskiej szkoły naukowej ukraińskiego etnodizajnu; identyfikacja cech szkolenia zawodowego specjalistów z wykorzystaniem etnodizajnu. Tworzenie szkół naukowych ukraińskiego etnodizajnu pomoże nauczyć przyszłych specjalistów „wypełnić” przedmioty, które nas otaczają, duchowym początkiem i duchem ludowym. Etnodizajn wzmocni także miłość i szacunek dla rodzimej kultury, ponieważ odgrywa znaczącą rolę nie tylko w świecie sztuki, ale także w środowisku naukowym.

Słowa kluczowe: edukacja, etnodizajn, szkoła naukowa, specjalista, zasada, system metodyczny.

UKRAINIAN ETHNODESIGN IN THE STRUCTURE OF THE SCIENTIFIC SCHOOL

*Alla Dyachenko**Candidate of Pedagogical Sciences,**Associate Professor at the Department of Industrial Design and Computer Technology**Mykhailo Boichuk Kyiv State Academy of Decorative Applied Arts and Design (Kyiv, Ukraine)**ORCID ID: 0000-0003-4496-5931**e-mail: diachenko.alla@ya.ru*

Abstract. In the article the author develops the scientific provisions of the research according to the methodology, which is based on bioenergetic and geographical determinism (sociobiological understanding of ethnicity) and highlighted in the concept of L. Gumilev, where ethnicities are a natural and biological phenomenon. To clarify the methodological principles of the environmental (environmental) approach to the study of ethnic design, the theoretical research of V. Vernadsky on the peculiarities of the development of “living matter” of the human body was taken into account. The application of the socio-cultural method contributed to the analysis of ethno-design as a synthesis of ethno-artistic traditions and artistic and design creativity; system-structural – the study of ethnodesign as a branch of design activities, the delineation of the place of ethnodesign in the system of scientific school; method of stylistic analysis – awareness of the compositional organization of the form of the design product. research is to clarify the essence of the concept of “ethnic design”; formation of the author’s structure of the scientific school of Ukrainian ethnodesign; identifying features of professional training with the use of ethnic design. The formation of scientific schools of Ukrainian ethnic design will help to teach future professionals to “fill” the subjects that surround us with a spiritual beginning and folk spirit. Ethnodesign will also strengthen love and respect for native culture, as it plays a significant role not only in the art world but also in the scientific community.

Key words: education, ethnodesign, scientific school, specialist, principle, methodical system.

УКРАЇНСЬКИЙ ЕТНОДИЗАЙН У СТРУКТУРІ НАУКОВОЇ ШКОЛИ

*Алла Дяченко**кандидат педагогічних наук,**доцент кафедри промислового дизайну і комп'ютерних технологій**Київської державної академії декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука**(Київ, Україна)**ORCID ID: 0000-0003-4496-5931**e-mail: diachenko.alla@ya.ru*

Анотація. У статті автор розробляє наукові положення дослідження за методологією, яка ґрунтується на біоенергетичному та географічному детермінізмі (соціобіологічному розумінні етносу) та висвітлена у концепції Л. Гумільова, де етноси виступають природним і біологічним феноменом. Для з'ясування методологічних засад середовищного (інвайронментального) підходу до навчання етнодизайну враховувалися теоретичні розвідки В. Вернадського щодо особливостей розвитку «живої матерії» організму людини. Застосування соціокультурного методу сприяло аналізу етнодизайну як синтезу етномистецьких традицій і художньо-проектної творчості; системно-структурного – дослідженню етнодизайну як галузі дизайн-діяльності, окресленню місця етнодизайну в системі наукової школи; методу стилістичного аналізу – усвідомленню композиційної організації форми дизайн-продукту. Дослідження полягає в уточненні сутності поняття «етнодизайн»; формуванні авторської структури наукової школи українського етнодизайну; виявленні особливостей професійної підготовки фахівців із використанням етнодизайну. Формування наукових шкіл українського етнодизайну допоможе навчити майбутніх фахівців «наповнювати» предмети, які нас оточують, духовним початком і народним духом. Також етнодизайн зміцнить любов і повагу до рідної культури, оскільки він відіграє значну роль не тільки у світі мистецтва, але і в науковому середовищі.

Ключові слова: освіта, етнодизайн, наукова школа, фахівець, принцип, методична система.

Вступ. Освіта за сучасних умов покликана забезпечити функціональну грамотність і соціальну адаптацію студентів на основі отримання ними компетентного досвіду у сфері навчання, пізнання, професійно-трудового вибору, особистісного розвитку та ціннісних орієнтацій. Це зумовлює спрямованість цілей навчання на формування повноцінної особистості, яка здатна до самовизначення у сучасному суспільстві, ясно оцінює свої внутрішні ресурси, потенційні можливості та варіанти реалізації обраного життєвого шляху. Однією із тенденцій сучасної мистецької освіти та постмодерністського суспільства є звернення до витоків, до етнокультурних мотивів. Дизайн, створений на основі етнокультурних мотивів, або етнодизайн – сьогодні світовий тренд, тому дослідження наукових шкіл українського етнодизайну у контексті мистецької освіти є досить актуальним.

Проблему етнодизайну виокремлено у працях Є. Антоновича (Антонович, 2015), А. Бровченка (Бровченко, 2011), Л. Корницької (Корницька, 2008), І. Сиваш (Сиваш, 2018), Р. Силка (Силко, 2002), В. Тименка (Тименко, 2018), І. Тропіної (Тропіна, 2018), які приділяють увагу навчанню та вихованню на основі національної культури, декоративно-вжиткового мистецтва і дизайну у професійній освіті. Наукові розвідки з основ етнодизайну в освітній діяльності мистецьких закладів вищої освіти України здійснено такими вченими, як О. Бучковська (Бучковська, 2018), І. Дутчак (Дутчак, 2013), Ю. Дяченко (Дяченко, 2005), Л. Оршанський (Оршанський, 2016), А. Руденченко (Руденченко, 2017), Б. Тимків (Тимків, 2007).

Метою є розкриття особливостей і структури наукової школи українського етнодизайну.

Методи. Для розроблення наукових положень дослідження обрана методологія, яка ґрунтується на біоенергетичному та географічному детермінізмі (соціобіологічному розумінні етносу) та висвітлена у концепції Л. Гумільова. Для з'ясування методологічних засад середовищного (інвайронментального) підходу до навчання етнодизайну враховувалися теоретичні розвідки В. Вернадського щодо особливостей розвитку «живої матерії» організму людини. Застосовується соціокультурний метод, що сприяє аналізу етнодизайну як синтезу етномистецьких традицій і художньо-проектної творчості; системно-структурний – для дослідження етнодизайну як галузі дизайн-діяльності, окреслення місця етнодизайну в системі наукової школи; метод стилістичного аналізу – для усвідомлення композиційної організації форми дизайн-продукту.

Наукова новизна нашого дослідження полягає в уточненні сутності поняття «етнодизайн»; формуванні авторської структури наукової школи українського етнодизайну; виявленні особливостей професійної підготовки фахівців із використанням етнодизайну.

Результати. Універсальність національної культури як феномену інтегрує досягнення українського народу та має особливості гармонійного саморозвитку, вимагає такої соціокультурної організації суспільства, яка би сприяла системному духовно-культурному розвитку кожної особистості. Національна культура, маючи високий виховний та освітній потенціал, виступає потужним чинником розвитку людини, її соціалізації, індивідуалізації, етнокультурної ідентифікації. Зміни у сприйнятті, осмисленні та впровадженні національних культурних надбань і регіональних особливостей у художньо-проектну практику XXI ст. висувають як першочергові завдання пошуку українського національного стилю. Стиль – це усталена система, яка виражається у наявності визначених рис у творах образотворчого та декоративного мистецтва, архітектури, дизайну, прикладної графіки певного історичного періоду. Найбільш наочні ознаки – своєрідність композиційних схем, засобів побудови форми, колірних сполучень, елементів декору, використаних матеріалів (Антонович, 2015: 144).

На думку Л. Корницької, етнодизайн – це проектна діяльність зі створення сучасних форм матеріального середовища з використанням традиційних елементів культури певного етносу. Етнічний дизайн відповідає змістовим та естетичним характеристикам конкретної етнокультури, використовує національний колорит, характерний для традицій того чи іншого народу (Корницька, 2008: 84).

А. Бровченко етнодизайн називає одним із напрямів сучасного мистецтва, що став культурним феноменом суспільного буття XX ст. і не втрачає своєї актуальності й на початку третього тисячоліття. Етнодизайн, на його думку, – це трансформація елементів національної культури, зокрема декоративно-вжиткового мистецтва (форм, орнаментів, колористики, традиційних технік тощо) у сучасні промислові вироби (Бровченко, 2011: 9).

Аналізуючи історичний досвід навчання студентів етнодизайну, ми можемо відзначити, що проблема повноцінного використання етнодизайну не є новою. Особливо значущим виявився теоретико-емпіричний досвід Готфріда Земпера (1803–1879), видатного німецького архітектора, інженера, теоретика мистецтва, педагога, праці якого вплинули на становлення і розвиток теорії художнього формотворення кінця XIX ст. Ним були сформульовані конкретні пропозиції щодо шляхів реформування художньо-промислової освіти на підґрунті системних досліджень у галузі прикладного мистецтва (Силко, 2002: 7).

Подальше становлення етнодизайну в Україні відбувалося на основі народних художніх промислів, маючи на меті переосмислення традиційних етнічних особливостей і використання етномотивів у художньо-промислових виробках, зберігаючи національну культурну своєрідність і формуючи нову етностилістику. Особливою рисою початку XX ст. було постійне тяжіння провідних майстрів до суто національних традицій, пластичних мотивів, символічних образів (В. Кричевський, Г. Нарбут, М. Бойчук та ін.). Давні національні традиції та символіка народного мистецтва ставали підґрунтям для створення ознак українського промислового мистецтва, наприклад, В. Кричевський знайшов своєрідне графічне вирішення книжкової обкладинки із використанням народного орнаменту. Г. Нарбут плідно працював зі старослов'янськими елементами у галузі чорно-білої книжкової графіки й у плакатному мистецтві, де виявилось органічне поєднання гарнітури шрифту, кольору й орнаменту (Прищенко, 2012: 41). М. Бойчук і С. Налепінська стояли біля витоків українського графічного дизайну та «пішли в шуканні оформлення своїх проектів ще далі, до візантійської доби мистецтва на наших землях» (Соколюк, 2002: 20). І. Падалка, учень М. Бойчука, втілював його принципи у підготовці художників-графіків у Харківському регіоні. Дослідниця творчості бойчукістів Л. Соколюк зазначає, що в його книжковій графіці та плакатах зберігаються традиції та національні риси старої української гравюри, вибійки, лубка, вишивки й розпису (орнаментика, аналогії зі шрифтами давньоруських літописів) (Соколюк, 2002: 79).

В Україні термін «етнодизайн» з'явився на зламі XX і XXI ст. М. Станкевич переконаний, що його можна розглядати як стилістику проектування або метод фольклоризації, проте зазначає, що дизайн і народне мистецтво мають однакову логіку основних рівнів формоутворення: 1) функціональний; 2) технологічний; 3) антропомасштабний; 4) просторовий; 5) семіотичний рівні. Досвідчений народний майстер своєю уявою поєднує всі необхідні якості у єдине ціле, внаслідок чого народжуються предмети логічні, зручні, конструктивні та досконалі. Саме в цих предметах виступає вміння майстра синтезувати форму залежно від її функціонального застосування. Митець засвідчує, що останній семіотичний рівень аж ніяк не є останнім за своїм значенням. Семіотичні форми у народному мистецтві виражені через архаїчні мотиви орнаменту, що ще раз підкреслює незаперечні зв'язки дизайну із традиційною культурою. Існує можливість і перспективи розвитку українського дизайну шляхом засвоєння національних етномистецьких ідей і традицій (Нариси з історії, 2012: 129).

Отже, етнодизайн виник як альтернатива до технократизму сучасного життя та зумовлений прагненням до збереження і відродження української культури, а також формуванням національної моделі дизайну на народних художніх традиціях (Косів, 2003: 13). Його необхідно розглядати як художньо-проектну діяльність зі створення сучасних форм матеріального середовища з використанням традиційних елементів культури певних етносів. В етнодизайні поєдналися декоративно-ужиткове мистецтво та сучасні художньо-промислові технології. Україна є одним із найбільших осередків дизайнерської культури на пострадянському просторі, має багаті етнокультурні традиції та належить до європейської спільноти (Сиваш, 2016: 107).

Етнодизайн ми розуміємо як дизайн-продукт, створений із використанням стилізації етнокультурних мотивів. Розвиток етнодизайну у структурі світового дизайну і вивчення художньо-культурної спадщини України має для суспільства велике значення: виробляються і формуються моральні й естетичні погляди, розвивається почуття патріотизму та відданості до рідної культури, виховується художній смак у студентів – майбутніх фахівців, педагогів, дизайнерів.

Тому за умов сучасного українського суспільства й освіти, зорієнтованих на розвиток творчої особистості, вихованої на гуманістичних цінностях з урахуванням надбань національної культури, професійна підготовка студентів у наукових школах на базі мистецьких закладів вищої освіти має здійснюватися на засадах етнодизайну (Руденченко, 2014: 142).

Виходячи з концептуальних положень національної освіти та концептуальних ідей щодо професійної підготовки студентів у наукових школах на базі вищих мистецьких закладів освіти з використанням етнодизайну, ми визначили такі концептуальні засади (рис. 1):

Напрямок етнодизайну в українській науковій школі досліджує А. Руденченко. У Київській державній академії декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука вона обґрунтовує декоративно-прикладне мистецтво, народні художні промисли, календарно-обрядові традиції українського народу як пріоритетне джерело розвитку етнічно й екологічно спрямованої художньо-проектної творчості майбутніх дизайнерів. А. Руденченко визначено критерії навчальних досягнень із етнодизайну у студентів закладів вищої освіти: процесуально-діяльнісний (вибір особистісно-ціннісного середовища для розроблення і впровадження художніх проектів); особистісно-мотиваційний критерій (розвиток етнічного стереотипу й етнічної ідентичності засобами етнодизайну); результативно-оцінювальний (сформованість інтегральної проектно-художньої дії у майбутніх фахівців етнодизайну) (Руденченко, 2017: 12).

У науковій школі методична система навчання етнодизайну (автор А.А. Руденченко) створювалася з урахуванням теоретико-методологічних засад художньо-проектної діяльності – сукупності принципів і методів

формування категоріально-понятійного апарату, що описує взаємодію суб'єкта й об'єкта художнього проектування, передбачає розвиток навчальної та творчої діяльності студентів від нижчих форм (оволодіння системою знань й умінь із розв'язання художньо-проектних завдань репродуктивного характеру) до вищих (уміння застосовувати набуті знання за нових умов при здійсненні комплексного художнього проектування) (Руденченко, 2017: 18–19).

Рис. 1. Концептуальні засади професійної підготовки студентів у наукових школах із використанням етнодизайну

Джерело: розроблено автором на основі [10; 11]

Для реалізації модернізованого змісту методичної системи необхідними є удосконалені організаційні форми взаємодії викладача і студентів. Етнодизайнерська діяльність студентів стане ефективнішою, якщо у процесі виконання проекту будуть задіяні студенти, яким притаманні різні домінуючі види сприймання. Поєднання аудіального, візуального, кінестетичного сприймання водночас – це синестезія. Синестезію у художньому проектуванні ми називаємо дизайн-сприйманням, комплексним сприйманням майбутньої предметної форми. Для гармонізації духовного і предметного світу майбутніх фахівців з етнодизайну має бути органічна єдність між думкою, почуттям і предметно-перетворювальною дією. У процесі навчання етнодизайну необхідно створювати творчі дизайн-групи зі студентів із яскраво вираженими різними домінуючими видами сприймання: «мислителів-слухачів», «художників-глядачів», «майстрів-діячів». Їхня спільна етнодизайнерська діяльність сприятиме формотворенню і декоруванню предметів з урахуванням етнічних регіональних традицій (Руденченко, 2014: 144).

На особливу увагу заслуговують такі етнодизайнерські прояви, як вияв натхнення, пошукової активності, творчої діяльності митців-дизайнерів. Кожний із них є самотньою й оригінальною особистістю. Водночас їх об'єднує сила і характер почуттів, спроможність генерувати творчі ідеї, знаходити шляхи та досягати їх утілення на практиці. Цей досвід є важливим для навчання студентів етнодизайну, його подальшого розвитку та поширення серед молодих митців, які прагнуть знайти себе, спираючись на попередній досвід майстрів дизайну (Руденченко, 2014: 145).

Методична система навчання етнодизайну студентів, розроблена А. Руденченко, може бути використана у педагогічних, технічних і технологічних закладах вищої освіти, де функціонують кафедри графічного, промислового дизайну, дизайну одягу (Тименко, 2018: 71).

Виходячи із досліджень А. Руденченко, В. Тименко й І. Тропіної, структурними компонентами наукової школи вітчизняного етнодизайну вважаємо: парадигму, методологію, науковий напрям, концепцію, методичну систему (рис. 2).

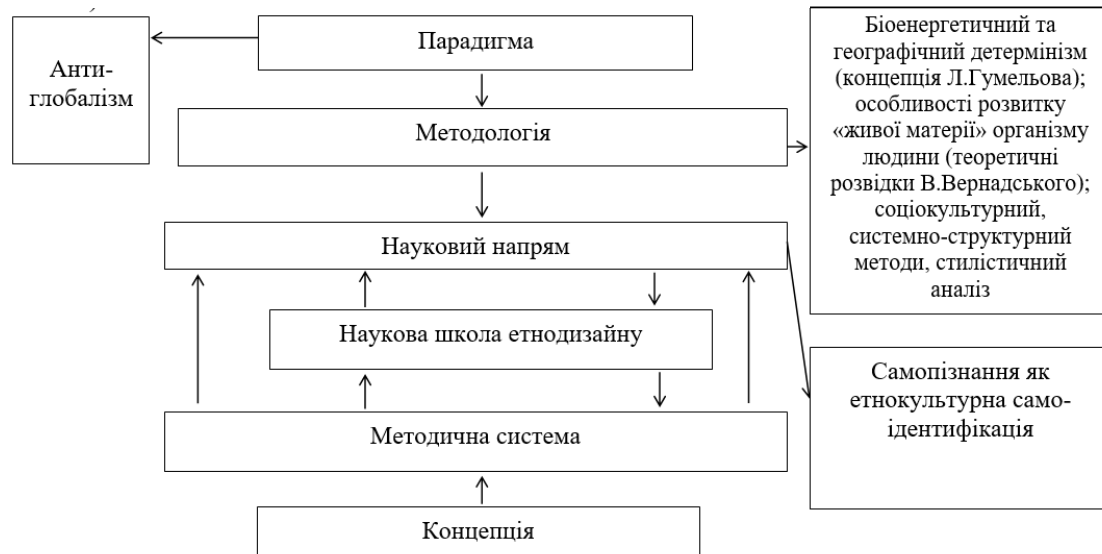

Рис. 2. Структурні компоненти наукової школи етнодизайну

Джерело: авторська розробка

Методичною системою, що зумовлюється концепцією дослідження, передбачено пріоритетний науковий напрям: самопізнання як етнокультурну самоідентифікацію, спрямовану на розвиток адекватного розуміння етноособистістю культури свого етносу, підтримку органічної єдності зі своїм ландшафтом завдяки таким складникам етнічного стереотипу, як екологічний світогляд, цілісне біоадекватне мислення, етична біоадекватна поведінка. Зазначений науковий напрям зумовлюється такою методологічною засадою: біоенергетичного та географічного детермінізму, соціобіологічним розумінням етносу, представленим концепцією Л. Гумільова про етносу як природний і біологічний феномен (Гумилев, 2019).

Водночас визначення пріоритетної методологічної засади залежить від парадигми антиглобалізму, під якою розуміється новий соціальний рух із метою збереження національної й етнічної культури, а також автентичних народних традицій. За допомогою функціонуючої методичної системи, з одного боку, і наукового напрямку, з іншого, у закладах вищої мистецької освіти стає можливим створення наукової школи з етнодизайну.

У науковій школі українського етнодизайну для обґрунтування методологічних засад середовищного (інвайронментального) підходу до навчання етнодизайну беруться до уваги теоретичні погляди В. Вернадського щодо особливостей розвитку «живої матерії» організму людини. Єство людини є квантовою системою – водночас фізичним тілом і польовою структурою (духовним тілом) (Вернадський, 1967).

Лише в гармонійній єдності цих двох начал можливе природне самовиявлення людини як квантової системи – гармонійної, невід’ємної частини природного й етнічного середовищ і Всесвіту загалом. Зазначене теоретичне положення В. Вернадського підтверджується результатами найсучасніших зарубіжних досліджень, про які можна детальніше дізнатися з Інтернету (Апанасенко, 2019: 48).

Основними принципами наукової школи етнодизайну є: а) передання студентам знань про першоджерела вітчизняної дизайнерської думки, витоки, художні традиції народного мистецтва; б) розвиток конструктивного мислення, формування уявлень про декоративність, що передбачають гармонійне і цілісне вирішення художнього виробу; в) забезпечення проектної та художньо-виконавської культури, яка включає засвоєння певних принципів моделювання одягу і конструктивного вирішення предметно-просторового середовища, а також художньо-технологічних прийомів виготовлення та декорування виробів (Тимків, 2018: 117).

Професійна підготовка з використанням етнодизайну здійснюється методами, що визначають її гуманітарну і культурологічну спрямованість, такими як: інтеграція і діалог, особистісно-орієнтований і ціннісний підходи, відродження культурних традицій у творчій художній етнодизайнерській діяльності тощо. Тому обираючи принципи і методи організації навчання на засадах етнодизайну, наукова школа має виходити зі змісту, завдань і кінцевої мети, що зумовлює вибір взаємовідносин викладача і студентів, а також те, якою мірою вони викликають пізнавальну, емоційну і творчо-навчальну активність, мотивувати до усвідомленого пізнання та творчого розвитку (Сиваш, 2016: 419).

У ході роботи зі студентами у науковій школі вченими-педагогами звертається увага на виявлення інтересу до етнодизайну у таких проявах, як: 1) домінування інтересів і мотивів до народного мистецтва; 2) емоційна зануреність у творчу дизайн-діяльність; 3) воля до рішення, успіху; 4) загальне й естетичне задоволення від

процесу і результату діяльності; 5) розуміння сутності проблеми, задачі, ситуації; 6) несвідоме, інтуїтивне рішення проблеми; 7) багатоваріантність рішень; 8) мистецтво знаходити, вибирати (Руденченко, 2014: 145).

Висновки. Таким чином, наукові школи українського етнодизайну допоможуть навчити майбутніх фахівців «наповнювати» предмети, які нас оточують, духовним началом і народним духом. Також етнодизайн зміцнить любов і повагу до рідної культури, оскільки він відіграє значну роль не тільки у світі мистецтва, але і в науковому середовищі (сприймається як мистецтво, що ґрунтується на наукових дослідженнях). Розроблена нами структура може бути використана у створенні наукових шкіл етнодизайну на базі закладів вищої мистецької освіти. Обираючи принципи та методи організації навчання на засадах етнодизайну, наукова школа має виходити зі змісту, завдань і кінцевої мети, що зумовлює вибір взаємовідносин викладача і студентів, а також те, якою мірою вони викликатимуть пізнавальну, емоційну та творчо-навчальну активність, будуть мотивувати до усвідомленого пізнання та творчого розвитку.

Перспективами подальших досліджень є аналіз структури зарубіжної школи етнодизайну.

Список використаних джерел:

1. Антонович Є. Етноренесанс в культурі ХХ ст. та їхні етнодизайнерські виміри. *Етнодизайн: європейський вектор розвитку і національний контекст* : збірник наукових праць. Полтава : ПНПУ, 2015. С. 7–11.
2. Апанасенко Г.Л. Валеологія і фундаментальна наука. URL: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/natural/vkhnu/Valeologiya/2008_818/2.Apanasenko.pdf. (дата звернення: 14.11.2019).
3. Бровченко А.І. Формування фахової компетентності з основ етнодизайну у майбутніх учителів трудового навчання : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2011. 21 с.
4. Вернадський В.І. Ноосфера. Москва : Наука, 1967. 527 с.
5. Гумилев Л. Етногенез і біосфера Землі. URL: <http://gumilevica.kulichki.net/EBE/index.html>. (дата об'єкту: 13.11.2019).
6. Корницька Л.А. Використання елементів етнодизайну у підготовці фахівців швейного профілю. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2008. № 4. С. 82–92.
7. Косів В.М. Національні моделі і глобалізація графічного дизайну : автореф. дис. ... канд. мист. Харків, 2003. 20 с.
8. Нариси з історії українського дизайну ХХ ст. : збірник наук. статей / Інститут проблем сучасного мистецтва НАМ України ; за заг. ред. М.І. Яковлева. Київ : Фенікс, 2012. 256 с.
9. Прищенко С.В. Національний стиль і псевдонаціоналізація у рекламі: соціокультурний аспект. *Наукові дослідження. Теорія і практика: матеріали Міжнародної науково-практ. конференції*. 2012. С. 38–45.
10. Руденченко А.А. Етнодизайн як міждисциплінарний феномен створення творчого освітнього простору. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2014. № 10 (Ч. 3). С. 140–146.
11. Руденченко А.А. Теоретичні і методичні засади навчання етнодизайну студентів у вищих мистецьких навчальних закладах : автореф. дис. ... докт. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2017. 42 с.
12. Сиваш І.О. Концептуальні засади етнодизайну в Україні. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2018. № 3. С. 416–420.
13. Сиваш І.О. Теоретико-методологічні підходи до розуміння етнодизайну на сучасному етапі культуротворчості. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2016. № 2. С. 105–109.
14. Силко Р.М. Розвиток методики прикладного мистецтва Готфрідом Земпером у художньо-промислових школах Західної Європи (друга половина ХІХ століття) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 05.01.03. Київ, 2002. 23 с.
15. Соколюк Л. Графіка бойчукістів : монографія. Харків ; Нью-Йорк : Видавництво М.П. Коць, 2002. 224 с.
16. Тименко В., Тропіна І. Етнодизайн в контексті освітньо-культурного синтезу. *Наукові записки Малої академії наук України*. 2018. № 11. С. 59–74.
17. Тымкив Б.М. Этнокультурный аспект усовершенствования занятий декоративно-прикладным искусством в высших учебных заведениях. *Педагогика искусства как новое направление гуманитарного знания* : материалы 1-ой Международной сессии, 2007. С. 114–121.

References:

1. Antonovych, Ye. (2015). Ethnorenasansy v kulturi XX st. ta yikhni etnodyzainerski vymiry [Ethnorenasansy in the culture of the XX century that ihni etnodyzainersky vimiry]. Poltava: PNPU. pp. 7–11. [in Ukrainian].
2. Apanasenko, H.L. Valeolohyia yu fundamentalnaia nauka [Valueology and fundamental science]. URL: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/natural/vkhnu/Valeologiya/2008_818/2.Apanasenko.pdf.
3. Brovchenko, A.I. (2011). Formuvannia fakhovoi kompetentnosti z osnov etnodyzainu u maibutnikh uchyteliv trudovoho navchannia [Form of technical competency with the basics of this design at Mayboot teachers of labor orientation]: avtoref. dis. ... kand. ped. nauk: 13.00.02. Kyiv. P. 21. [in Ukrainian].
4. Vernadskiy, V.Y. (1967). Noosfera [Noosphere]. Moskva: Nauka. P. 527. [in Russian].
5. Humylev, L. Ethnogenez yu byosfera Zemly [Ethnogenesis and Earth's Biosphere]. URL: <http://gumilevica.kulichki.net/EBE/index.html> [in Russian].
6. Kornitska, L.A. (2008). Vykorystannia elementiv etnodyzainu u pidhotovtsi fakhivtsiv shveinoho profilu [The use of ethno-design elements in the training of sewing profile specialists]. Pedagogika i psikhologhiia profesiinoi osvity, 4, pp. 82–92. [in Ukrainian].
7. Kosiv, V.M. (2003). Natsionalni modeli i hlobalizatsiia hrafichnoho dyzainu [National models and the globalization of graphic design]: avtoref. dys... kand. myst. Kharkiv. P. 20. [in Ukrainian].

8. Yakovliev, M.I. (2012). Narysy z istorii ukrainskoho dyzainu XX st. [Essays on the history of Ukrainian design of the twentieth century]: zbirnyk nauk. statei / Instytut problem suchasnoho mystetstva NAM Ukrainy. Kyiv, Feniks. P. 256. [in Ukrainian].
9. Pryshchenko, S.V. (2012). Natsionalnyi styl i psevdonatsionalizatsiia u reklamii: sotsiokulturnyi aspekt [National style and pseudo-nationalization in advertising: socio-cultural aspect]. Naukovi doslidzhennia. Teoriia i praktyka: materialy Mizhnarodnoi naukovo-prakt. Konferentsii. Ukraine. pp. 38–45. [in Ukrainian].
10. Rudenchenko, A.A. (2017). Teoretychni i metodolohichni zasady navchannia etnodyzainu studentiv u vyshchykh mystetskykh navchalnykh zakladakh [Theoretical and methodological principles of teaching ethno-design of students in higher art educational institutions]: avtoref. dys. ... dokt. ped. nauk: 13.00.02. Kyiv. P. 42. [in Ukrainian].
11. Rudenchenko A.A. (2014). Etnodyzain yak mizhdystyplinarnyi fenomen stvorennia tvorchoho osvithnoho prostoru [Ethnodesign as an Interdisciplinary Phenomenon for Creating a Creative Educational Space]. *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia*. 2014. 10. pp. 140–146. [in Ukrainian].
12. Syvash, I.O. (2018). Kontseptualni zasady etnodyzainu v Ukraini [Conceptual foundations of ethnic design in Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadrov kultury i mystetstv*, 3. pp. 416–420. [in Ukrainian].
13. Syvash, I.O. (2016). Teoretyko-metodolohichni pidkhody do rozuminnia etnodyzainu na suchasnomu etapi kulturo tvorchosti [Theoretical and methodological approaches to the understanding of ethno-design at the present stage of the culture of creativity]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadrov kultury i mystetstv*, 2, pp. 105–109. [in Ukrainian].
14. Sylko, R.M. (2002). Rozvytok metodyky prykladnoho mystetstva Hotfridom Zemperom u khudozhno-promyslovykh shkolakh Zakhidnoi Yevropy (druga polovyna KhIKh stolittia) [The development of the technique of applied art by Gottfried Zemper in the art-industrial schools of Western Europe (second half of the nineteenth century)]: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 05.01.03. Kyiv. P. 23. [in Ukrainian].
15. Sokoliuk, L. (2002). Hrafika boichukistiv [Graphics of Boyuchists]. Kharkiv; Niu-York: Vydavnytstvo M.P. Kots. P. 224. [in Ukrainian].
16. Tymenko, V., Tropina, I. (2018). Etnodyzain v konteksti osvithno-kulturnoho syntezu [Ethnodesign in the context of educational and cultural synthesis]. *Naukovi zapysky Maloi akademii nauk Ukrainy*, 11. pp. 59–74. [in Ukrainian].
17. Tymkyv, B.M. (2007). Etnokulturnyi aspekt usovershenstvovanyia zaniaty dekoratyvno-prykladnym yskusstvom v vyshchykh uchebnykh zavedeniakh [Ethno-cultural aspect of improving the arts and crafts in higher education]. *Pedahohyka yskusstva kak novoe napravleniye humanitarnoho znaniya: materyaly 1-oi Mezhdunarodnoi sessyy*, pp. 114–121. [in Russian].